

Γυναίκες - η Διαρκέστερη Επανάσταση (Ηλεκτρονικό Άρθρο)

Ιστορικό σημείωμα

Αυτό το ηλεκτρονικό άρθρο δημοσιεύτηκε τον Απρίλη του 2024 από το [Πλατύπους Λευκωσίας](#). Εντοπίστηκε στην ιστοσελίδα της [ομάδας 1917](#).

Περιεχόμενο

Γυναίκες - η Διαρκέστερη Επανάσταση

Στις 24 Μαρτίου 2024, το τμήμα Λευκωσίας της Platypos Affiliated Society διοργάνωσε παρουσίαση-συζήτηση με τίτλο «[Γυναίκες - Η Διαρκέστερη Επανάσταση](#)» στο Σπίτι της Συνεργασίας στη Λευκωσία. Ομιλητής ήταν ο Φειδίας Χριστοδουλίδης, διδακτορικός φοιτητής στο Πανεπιστήμιο Northwestern. Ακολουθεί η παρουσίασή του σε μορφή κειμένου.

Εισαγωγή

Ο τίτλος του κειμένου μου, Γυναίκες - η Διαρκέστερη Επανάσταση, είναι παρμένος από το δοκίμιο της Τζούλιετ Μίτσελ του 1966 σχετικά με το πρόβλημα της γυναικείας χειραφέτησης και το πως αυτό αντιμετωπίστηκε από την Αριστερά. Το δοκίμιο αποτελεί χρήσιμη βάση και αφετηρία για να εξετάσουμε τη σχέση του σοσιαλισμού με το γυναικείο ζήτημα και το φεμινισμό γενικότερα. Η σκέψη της Μίτσελ για το θέμα αντιπροσωπεύει ένα συγκεκριμένο δρόμο που δεν έχει ακολουθήσει η Αριστερά του 20ου αιώνα και ως εκ τούτου αποτελεί κριτική αυτής της ιστορίας από την οποία μπορούμε να μάθουμε σήμερα.

Γυναικείο ζήτημα και Αριστερά

Η Μίτσελ ξεκινά το κύριο επιχείρημά της στο Γυναίκες - η Διαρκέστερη Επανάσταση επισημαίνοντας την «αντεπανάσταση» στη σοσιαλιστική Αριστερά σε σχέση με τη γυναικεία χειραφέτηση μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1960. Σημειώνει δηλαδή την ιδιόμορφη οπισθοδρόμηση της αριστερής συνείδησης στο θέμα, λέγοντας: «Το πρόβλημα της υποταγής των γυναικών και η ανάγκη απελευθέρωσής τους είχαν αναγνωριστεί από τους μεγάλους στοχαστές του σοσιαλισμού τον 19ο αιώνα· αποτελούν κομμάτι της κλασικής κληρονομιάς του επαναστατικού κινήματος. Παρόλα αυτά, σήμερα στη Δύση το πρόβλημα έχει γίνει δευτερεύον, αν όχι αόρατο, αναφορικά με τις ενασχολήσεις των σοσιαλιστών. Ίσως κανένα άλλο μείζον ζήτημα δεν έχει ξεχαστεί σε τέτοιο βαθμό.»[1] Γιατί συνέβη αυτό, ρωτάει.

Η Μίτσελ ανακρίνει τους λόγους για τους οποίους το γυναικείο ζήτημα απέκτησε δευτερεύουσα σημασία στο σοσιαλιστικό κίνημα. Πιστεύει ότι υπάρχουν βαθιές, δομικές αιτίες γι' αυτό και εφιστά την προσοχή σε έναν συγκεκριμένο παράγοντα, συγκεκριμένα, στο ότι ο τρόπος με τον οποίο συζητούνταν παραδοσιακά το θέμα από τους σοσιαλιστές ήταν προβληματικός. Όλοι οι σοσιαλιστές αναγνώρισαν το πρόβλημα της υποταγής των γυναικών στον άνδρα, αλλά κανένας δεν πρότεινε μια ικανοποιητική λύση σε αυτό.

Στη συνέχεια, η Μίτσελ εξιστορεί την ιστορία των γυναικών στη σοσιαλιστική θεωρία. Ο Φουριέ, ο πρώτος ουτοπικός σοσιαλιστής, θεωρούσε την πρόοδο των γυναικών προς τη χειραφέτηση ως το μέτρο της προόδου των κοινωνιών στο σύνολό τους: «Ο βαθμός της γυναικείας χειραφέτησης είναι το μέτρο της γενικής χειραφέτησης». Ο Μαρξ ακολούθησε τον Φουριέ σε αυτό το πνεύμα, αλλά πήγε πέρα από το Φουριέ με το να παρουσιάσει τη γυναικεία χειραφέτηση ως το δείκτη του βαθμού στον οποίο η ανθρωπότητα από ζωώδης έγινε ανθρώπινη. Κατά τη Μίτσελ όμως, ο Μαρξ διατήρησε «την αφαιρετική σύλληψη της θέσης των γυναικών του Φουριέ ως έναν δείκτη γενικής κοινωνικής προόδου», ως ένα σύμβολο αντί ως κάτι συγκεκριμένο προς επίλυση: αμέλησε να ασχοληθεί συγκεκριμένα με το ζήτημα της γυναικείας καταπίεσης μέχρι τα μεταγενέστερα γραπτά του, όπου αντιμετωπίζει το ζήτημα κυρίως με όρους του αντιδραστικού χαρακτήρα της αστικής οικογένειας και της διατήρησής της στον καπιταλισμό. Ο Μαρξ άσκησε κριτική στην αστική οικογένεια και ζήτησε την κατάργησή της, μια διαδικασία που έχει ήδη ξεκινήσει, κάτι που έγινε δυνατό μα ταυτόχρονα υπονομεύεται από την ανάπτυξη του καπιταλισμού.

Αυτό το πλέγμα σκέψης εμπλούτισε και ξεκαθάρισε ένας άλλος συγγραφέας, ο John D'Emilio, ο οποίος έγραψε για τη χειραφέτηση των ομοφυλοφίλων. Ο D'Emilio υποστήριξε ότι στις παραδοσιακές ή προαστικές, ακόμη και στις πρώιμες αστικές κοινωνίες, η οικονομική αναπαραγωγή γινόταν κυρίως στο σπίτι, που σημαίνει ότι η παραγωγή και η κατανάλωση πραγματοποιούνταν σε μεγάλο βαθμό μέσα σε ένα νοικοκυριό (ή νοικοκυριά) και όχι με τη μεσολάβηση της αγοράς. Με την ανάπτυξη του βιομηχανικού καπιταλισμού, η μισθωτή εργασία και η αγορά αντικαθιστούν την κεντρική θέση της οικογενειακής οικονομίας –και αυτό άνοιξε κοινωνικό χώρο για ανεξαρτησία από την οικογένεια (κάνοντας πράγματα όπως η ομοφυλοφιλική ταυτότητα δυνατά, για παράδειγμα). Ωστόσο, ταυτόχρονα, όπως λέει ο Μαρξ: «...γάμος, ιδιοκτησία και οικογένεια, παραμένουν απρόσβλητα, στη θεωρία, διότι αποτελούν την πρακτική βάση που πάνω της η αστική τάξη έχει οικοδομήσει την κυριαρχία της... ο αστός δίνει στην οικογένεια το χαρακτήρα της αστικής οικογένειας, όπου η ανία και το χρήμα αποτελούν το συνδετικό δεσμό, και που επίσης περιλαμβάνει την αστική διάλυση της οικογένειας, πράγμα που δεν εμποδίζει την ίδια την οικογένεια να συνεχίζει πάντοτε να υπάρχει. Η βρώμικη ύπαρξή της έχει ως αντίβαρό της την ιερή έννοιά της μέσα στην επίσημη φρασεολογία και την καθολική υποκρισία...»

Η Τζούλιετ Μίτσελ επισημαίνει ωστόσο ότι ο Μαρξ ποτέ δεν ξεκαθάρισε πραγματικά τι θα συνεπαγόταν στην πραγματικότητα η απαίτηση για την κατάργηση της οικογένειας στη σοσιαλιστική επανάσταση. Ο Ένγκελς ασχολήθηκε περισσότερο με το θέμα, υποστηρίζοντας ότι η διαίρεση των φύλων ήταν ο αρχικός ταξικός ανταγωνισμός και ότι η υποδούλωση των γυναικών στην οικιακή εργασία πάει πίσω στην εγκαθίδρυση της ιδιωτικής ιδιοκτησίας και της πατρογονικής κληρονομιάς. Οι γυναίκες έπρεπε να είναι πιστοί στους συζύγους τους για να εξασφαλίσουν ότι ο απόγονος στον οποίο θα πάει η περιουσία του αντρός τους είναι δικός του. Αυτό οδηγεί στην εγκαθίδρυση της μονογαμίας. Ο Ένγκελς απέδωσε την υποδούλωση των γυναικών στη σωματική τους αδυναμία σε σχέση με τους άνδρες που περιορίζει την ικανότητά τους να παράγουν το ίδιο με τους δεύτερους. Ο Μπέμπελ, ο ηγέτης του σοσιαλιστικού κινήματος στο απόγειό του τον 19ο αιώνα, διακήρυξε ότι «η γυναίκα ήταν σκλάβος πριν καν την ύπαρξη των σκλάβων» και πρόσθεσε ότι η ικανότητά της να κάνει παιδιά ήταν επίσης το θεμέλιο της υποταγής της στον άνδρα.

Παρά τις παραπάνω προόδους στη συνείδηση εντός του κλασικού εργατικού κινήματος, θεωρήθηκε δεδομένο ότι η κατάργηση όλων των τάξεων στο σοσιαλισμό θα συνεπαγόταν την κατάργηση της υποταγής των γυναικών στους άνδρες, ακόμη και από τη ντε Μποβουάρ. Στο τέλος, η Μίτσελ καταλήγει ότι η κλασική βιβλιογραφία για την καταπίεση των γυναικών είναι υπερβολικά οικονομιστική ως προς την έμφασή της, αποτυγχάνοντας να ενασχοληθεί επαρκώς με την απελευθέρωση των γυναικών εκτός από το να ισχυρίζεται ότι ο σοσιαλισμός θα το κάνει. Ο Μαρξ και ο Ένγκελς ανάγουν το γυναικείο ζήτημα στο ζήτημα της οικογένειας και ανάγουν την οικογένεια σε απλή προϋπόθεση της ιδιωτικής ιδιοκτησίας: «Η απελευθέρωση των γυναικών παραμένει ένα

κανονιστικό ιδεώδες, συμπληρωματικό της σοσιαλιστικής θεωρίας, και όχι δομικά ενσωματωμένο σε αυτήν.»

Οι 4 δομές της γυναικείας κατάστασης

Για να διορθωθεί αυτή η παράληψη, η Μίτσελ προτείνει τη ριζική διαφοροποίηση και προσδιορισμό των συγκεκριμένων δομών της γυναικείας καταπίεσης, απορρίπτοντας -όπως το θέτει- τον απλό καθορισμό της από την οικονομία ή τη συμβολική εξίσωση της με την απελευθέρωση της κοινωνίας στο σύνολό της. Υποστηρίζει ότι η κατάσταση της γυναίκας είναι μια συγκεκριμένη δομή αποτελούμενη από μια ενότητα διαφορετικών στοιχείων ή, μια σύνθετη δομή που αποτελείται από διαφορετικές απλούστερες δομές. Αυτές οι συγκεκριμένες δομές, υποστηρίζει, είναι η Παραγωγή, η Αναπαραγωγή, η Σεξουαλικότητα και η Κοινωνικοποίηση των Παιδιών. Ο αναγκαστικός υποβιβασμός των γυναικών στη «γυναικεία» εργασία μαζί με το θεσμοθετημένο ρόλο της στην οικογένεια ως μητέρα που γεννά και ανατρέφει τα παιδιά και ως σεξουαλικής υπηρέτριας ήταν οι καθοριστικές δομές της οικογένειας και της κατάστασης της γυναίκας ιστορικά. Αυτές οι δομές αναπτύσσονται άνισα, και η κατάσταση των γυναικών ιστορικά είναι το αποτέλεσμα της συνδυασμένης και άνισης ανάπτυξης αυτών των δομών. Καθεμία από αυτές τις δομές διαχωρίζεται από τις άλλες και έχει σχηματίσει μια σύνθετη ενότητα σε διαφορετικές παραλλαγές ιστορικά - έτσι, για παράδειγμα, σε ορισμένες κοινωνίες οι γυναίκες εκτελούσαν «αντρική» εργασία και σε άλλες αναμενόταν από τους άνδρες να ανατρέφουν παιδιά. Κάθε δομή χρειάζεται να εξεταστεί ξεχωριστά για να φτάσουμε στην παρούσα πολύπλοκη ενότητα και να δούμε πώς μπορεί να αλλάξει συνολικά.

1. Παραγωγή

Η συνήθης σοσιαλιστική αφήγηση λέει ότι, λόγω της φυσιολογικής κατωτερότητας και της αναπαραγωγικής λειτουργίας της γυναίκας, ο καταμερισμός της εργασίας οδήγησε τους άνδρες να κάνουν την πιο παραγωγική κοινωνική εργασία και να δαμάσουν τη φύση, με τη γυναίκα να υποβιβάζεται σε οικιακές αγγαρείες. Η Μίτσελ σημειώνει ότι η σωματική κατωτερότητα της γυναίκας δεν την εμπόδισε ποτέ να εργαστεί τόσο πολύ όσο ο άντρας· επηρέασε μόνο το είδος της δουλειάς που μπορεί να κάνει. Για παράδειγμα, σε πολλές κοινωνίες της τροπικής Αφρικής, οι γυναίκες κάνουν το μεγαλύτερο μέρος της δουλειάς ενώ οι άνδρες είναι αδρανείς. Επίσης, η οικιακή εργασία μπορεί να είναι εξίσου ή και περισσότερο χρονοβόρα και κουραστική από την αντρική. Η σημασία της σωματικής κατωτερότητας της γυναίκας ποικίλλει ανάλογα με το χρόνο και τον τόπο: στον καπιταλισμό, έχει σε μεγάλο βαθμό εκμηδενιστεί για την παραγωγική εργασία.

Κατά τη Μίτσελ, ένας άλλος κρίσιμος παράγοντας που εξηγεί την υποτέλεια των γυναικών στους άνδρες ήταν η μικρότερη ικανότητα της γυναίκας για βία/μάχη/πόλεμο. Στις πρωτόγονες κοινωνίες ο πόλεμος ήταν συνηθισμένος και οι γυναίκες δεν γίνονταν καλοί πολεμιστές. Αυτό ήταν ένας σημαντικός παράγοντας για την υποταγή της: πιο αδύναμη από τον άντρα, την αναγκάζει να κάνει ό,τι θέλει.

Το πρόβλημα με την κλασική σοσιαλιστική αφήγηση είναι πως αν η γυναικεία καταπίεση εξηγείται από τη σωματική κατωτερότητα της γυναίκας, τότε η εκβιομηχάνιση και η προοπτική προηγμένης τεχνολογίας φαίνεται να υπόσχεται ισότητα καθώς καθιστά την εν λόγω κατωτερότητα άσχετη με την παραγωγική εργασία. Αυτό δεν έγινε ιστορικά, παρόλο που ειδικά στη Δύση η φυσική κατωτερότητα των γυναικών δεν έχει πλέον σημασία για την παραγωγή. «Βιομηχανική εργασία και αυτοματοποιημένη τεχνολογία θέτουν εξίσου τις προϋποθέσεις για την απελευθέρωση των γυναικών δίπλα σε αυτή των ανδρών - αλλά τίποτα περισσότερο από αυτό. Προς το παρόν, είναι προφανές ότι η έλευση της εκβιομηχάνισης δεν έχει, υπό αυτή την έννοια, απελευθερώσει τις γυναίκες, ούτε στη Δύση ούτε και στην Ανατολή... οποιοδήποτε σχετικό έρεισμα εκχωρεί στην τεχνική έναν ανεξάρτητο ρόλο, που δεν μπορεί να αιτιολογηθεί από την ιστορική εξέλιξη. Με τον καπιταλισμό, η

αυτοματοποίηση θα μπορούσε να οδηγήσει δυνητικά σε μια διαρκώς αυξανόμενη δομική ανεργία, η οποία θα εξόριζε τις γυναίκες –τα πιο πρόσφατα και λιγότερο ενσωματωμένα στο εργατικό δυναμικό αποκτήματά του, καθώς και τα πιο δαπανηρά για την ιδεολογία της αστικής κοινωνίας– από την παραγωγή, έπειτα από μία μονάχα πολύ σύντομη παρουσία τους σε αυτήν. Η τεχνολογία διαμεσολαβείται από τη συνολικότερη κοινωνική δομή, και αυτή είναι που θα καθορίσει το μέλλον των γυναικών στις εργασιακές σχέσεις. Η φυσική αδυναμία δεν αποτελεί σήμερα, περισσότερο απ' ό,τι στο παρελθόν, επαρκή εξήγηση για το κατώτερο status των γυναικών.» Η Μίτσελ σημειώνει ότι η βιομηχανική εργασία και η αυτοματοποίηση είναι προϋποθέσεις για την απελευθέρωση της γυναίκας, αλλά όχι περισσότερο από προϋποθέσεις. Η τεχνολογική ανάπτυξη από μόνη της δεν θα καταργήσει τη σεξουαλική ανισότητα. Η τεχνολογία είναι μόνο ένα στοιχείο της κοινωνίας, διαμεσολαβημένη και από άλλα. Πρέπει να τα λάβουμε υπόψη όλα πριν βγάλουμε συμπεράσματα για το μέλλον της γυναίκας.

2. Αναπαραγωγή

Ένας βασικός λόγος για τον οποίο οι γυναίκες αποκλείστηκαν από τη σφαίρα της παραγωγής ήταν ο απαιτητικός τους ρόλος στη σφαίρα της αναπαραγωγής. Η μητρότητα, η ανατροφή των παιδιών και οι δουλειές του σπιτιού καταλαμβάνουν πολύ χρόνο μιας γυναίκας και συχνά την εμποδίζουν να βρει δουλειά. Είναι ακόμη αρκετά διαδεδομένη η πεποίθηση ότι ο ρόλος της γυναίκας στο σπίτι είναι η φυσική της αποστολή, λόγω της φαινομενικής καθολικότητας του οικογενειακού της ρόλου. Η Μίτσελ επικρίνει τους μαρξιστές για την αποτυχία τους να εξηγήσουν τι θα σήμαινε στην πράξη η κατάργηση της οικογένειας, υποδηλώνοντας ότι η εν λόγω έννοια είναι ουσιαστικά κενή. Στις ιστορικές τους εξηγήσεις δεν ήξεραν πως να αναλύσουν το διστορικό γεγονός της μητρότητας, και αυτό άφηνε περιθώριο σε παραδοσιακές αντιλήψεις περί μητρότητας να επιβιώνουν.

Για τους περισσότερους ανθρώπους σε όλη την ιστορία και μέχρι σήμερα, η κοινωνία είναι αδιανόητη χωρίς την οικογένεια: η οικογένεια είναι πλήρως φυσικοποιημένη. Η Μίτσελ αναλύει το ρόλο της γυναίκας στην οικογένεια. Υποστηρίζει ότι ο εν λόγω ρόλος είναι περίπλοκος, καθώς αποτελείται από τρεις δομές που πρέπει να αναλυθούν χωριστά: αναπαραγωγή, σεξουαλικότητα και κοινωνικοποίηση των παιδιών. Αυτές οι δομές συνδέθηκαν ιστορικά και άρχισαν να συνυπάρχουν στην οικογένεια, αλλά δεν σχετίζονται απαραίτητα: π.χ. μια γυναίκα μπορεί να μεγαλώσει ένα παιδί χωρίς να το έχει γεννήσει, μέσω υιοθεσίας, επομένως η κοινωνικοποίηση των παιδιών δεν συνεπάγεται αναπαραγωγή. Αυτές οι τρεις δομές μπορούν να συνδυαστούν με διάφορους τρόπους.

Η αναπαραγωγή εμφανίζεται ως ένα διστορικό, βιολογικό γεγονός, αλλά στην πραγματικότητα, η φύση της μπορεί να αλλάξει με την πάροδο του χρόνου. Συγκεκριμένα, μπορεί να ελεγχθεί με μεθόδους όπως η αντισύλληψη. Όσο δεν υπήρχαν μέθοδοι αντισύλληψης, οι γυναίκες είχαν ελάχιστο έλεγχο για το αν ή πόσο συχνά θα γεννούσαν παιδιά: ήταν ουσιαστικά σκλάβες της αναπαραγωγικής τους λειτουργίας. Η αντισύλληψη, που εφευρέθηκε τον 19ο αιώνα, επέτρεψε για πρώτη φορά στην ιστορία να αλλάξει ο τρόπος αναπαραγωγής. Οι γυναίκες είχαν πλέον την ικανότητα να έχουν τον έλεγχο της αναπαραγωγικής τους λειτουργίας, εάν η κοινωνία τους το επέτρεπε. Ο ορισμός της γυναίκας ως μητέρας είναι ένας περιορισμένος, απλώς φυσιολογικός (physiological) ορισμός. Οι γυναίκες δεν χρειάζεται να είναι μητέρες, ή απλώς μητέρες, αλλά μπορούν και χρειάζεται να γίνουν κοινωνικά υποκείμενα και δημιουργοί.

3. Σεξουαλικότητα

Μίτσελ: «Η σεξουαλικότητα έχει παραδοσιακά υπάρξει εκείνη η διάσταση της γυναικείας κατάστασης με τα πιο πολλά ταμπού. Η έννοια της σεξουαλικής ελευθερίας και η συσχέτισή της με τη γυναικεία ελευθερία είναι ένα ιδιαίτερα ευαίσθητο ζήτημα με το οποίο λίγοι σοσιαλιστές συγγραφείς έχουν ασχοληθεί ουσιαστικά.»

Ο γάμος ήταν και συνεχίζει να είναι μια μορφή ιδιωτικής ιδιοκτησίας στην οποία το ζευγάρι (αρχικά μόνο ο άνδρας) έχει αποκλειστικά δικαιώματα στη χρήση της σεξουαλικής λειτουργίας του άλλου ατόμου. Ο Μαρξ και άλλοι σοσιαλιστές το αναγνώρισαν αυτό, αλλά δεν ανέλυσαν τη σημασία του για τον μετασχηματισμό της κατάστασης της γυναίκας στο σοσιαλισμό. Δεν μίλησαν συγκεκριμένα για το πώς θα άλλαζαν και θα ήταν οι σεξουαλικές σχέσεις στον σοσιαλισμό.

Στην αστική κοινωνία, η επίσημη νομική ισότητα στο γάμο επιτεύχθηκε, όπως επιτεύχθηκε και η νομική ισότητα στο συμβόλαιο εργασίας. Όπως συμβαίνει και στην εργασία, αυτή η ισότητα είναι συχνά απλώς τυπική και κρύβει την ανισότητα και την εκμετάλλευση που παραμένει μέσα στο γάμο. Ωστόσο, η τυπική ισότητα είναι σαφής πρόοδος και μπορεί να είναι ένα βήμα για περαιτέρω, πιο συγκεκριμένη πρόοδος. Αυτό γιατί η νέα αυτή κατάσταση «προσδιορίζεται από μία νέα αντίφαση. Από τη στιγμή που εδραιώνεται επίσημα η συζυγική ισότητα (η μονογαμία), η ίδια η σεξουαλική ελευθερία- η οποία στην πολυγαμία ήταν συνήθως μια μορφή εκμετάλλευσης- μπορεί να αποτελέσει την απαρχή μιας ενδεχόμενης απελευθέρωσης· κάτι που, πολύ απλά, σημαίνει ότι τα δύο φύλα θα είναι πια ελεύθερα να υπερβούν τα όρια των σημερινών σεξουαλικών θεσμών.» Με άλλα λόγια, με τη μονογαμία να είναι ο κυρίαρχος θεσμός των σεξουαλικών σχέσεων, η σεξουαλική ελευθερία έχει γίνει η ελευθερία να υπερβαίνει το όριο του εν λόγω θεσμού και να έχει σεξουαλικές σχέσεις με περισσότερα από ένα άτομα, χωρίς να χρειάζεται να παντρευτείς μαζί τους. Με βάση την Αγγλία, η Μίτσελ εντοπίζει μια διαλεκτική κίνηση στην ιστορία όπου ο πουριτανισμός που οδηγεί στη μονογαμία, οδηγά σε περισσότερη σεξουαλική ισότητα και δίνει και θετικό πρόσημο στην προοπτική σεξουαλικής ελευθερίας, ενώ μέχρι τότε σεξουαλική ελευθερία σήμαινε πολυγαμία και ήταν εκμεταλλευτική προς τη γυναίκα.

Η μονογαμία προϋπήρχε της έννοιας του ρομαντικού έρωτα στη Δύση για πολλούς αιώνες. Ο ρομαντικός έρωτας εμφανίστηκε τον 12ο αιώνα ως φαινόμενο ανεξάρτητο και κατά του νόμιμου γάμου, καθώς οι εραστές συνήθως δεν ήταν παντρεμένοι. Στην αστική κοινωνία η αγάπη αφομοιώθηκε τελικά στο γάμο και αναμένεται πλέον να υπάρχει στο γάμο: ο γάμος άρχισε να θεωρείται ως μια ελεύθερη επιλογή ενός αγαπημένου συντρόφου εφ'όρου ζωής. Ωστόσο, παραμένει μια ένταση μεταξύ γάμου και αγάπης λόγω του γεγονότος ότι ο γάμος είναι ένα εθελοντικά επιλεγμένο συμβόλαιο με ένα άτομο, ενώ η αγάπη είναι μια ανεξέλεγκτη παρόρμηση που μπορεί να προκύψει για πολλά άτομα στη ζωή ενός ατόμου. Η ιδέα ότι ο έρωτας εμφανίζεται μόνο μία φορά στη ζωή είναι ένας αστικός μύθος. Σήμερα στη Δύση, η σεξουαλική ελευθερία πριν από το γάμο έχει φυσικοποιηθεί, όπως και η δυνατότητα διαζυγίου μετά τον γάμο. Και οι δύο εξελίξεις υπονόμισαν τον θεσμό του γάμου.

Εν τέλει, η Μίτσελ συμπεραίνει ότι «στο παρόν πλαίσιο, το σημερινό κύμα σεξουαλικής απελευθέρωσης θα μπορούσε να συμβάλει σε μια πιο διευρυμένη ελευθερία των γυναικών· ομοίως, θα μπορούσε να προμηνύει και νέες μορφές καταπίεσης. Η πουριτανο-αστική σύλληψη της γυναίκας ως «όμοιας του άντρα» παρήγαγε την προϋπόθεση χειραφέτησης. Εντούτοις, παραχώρησε θεσμική νομική ισότητα στα δύο φύλα, με τίμημα την ολοένα και εντεινόμενη καταπίεση. Συνεπώς, όπως και η ίδια η ατομική ιδιοκτησία, έγινε τροχοπέδη για την περαιτέρω ανάπτυξη μιας ελεύθερης σεξουαλικότητας. Οι καπιταλιστικές σχέσεις της αγοράς αποτέλεσαν ιστορικά προϋπόθεση του σοσιαλισμού· οι αστικές συζυγικές σχέσεις (σε αντίθεση με την αποδοκιμασία του Κομμουνιστικού Μανιφέστου) θα μπορούσαν να αποτελέσουν εξίσου προϋπόθεση για την απελευθέρωση των γυναικών.» Συνεχίζοντας τους παραλληλισμούς με τη διαλεκτική σκέψη του Μαρξ, η Μίτσελ θεωρεί πως όπως οι τυπικά ίσες και ελεύθερες αστικές σχέσεις της αγοράς είναι τόσο προϋπόθεση όσο και εμπόδιο για την υπέρβαση του καπιταλισμού, τόσο η νομική ισότητα στις αστικές συζυγικές σχέσεις και η σεξουαλική απελευθέρωση μπορεί να είναι τόσο προϋπόθεση όσο και εμπόδιο για τη γυναικεία χειραφέτηση. Με άλλα λόγια, σε αντίθεση με τη μεγάλη πλειοψηφία της Αριστεράς, δεν παίρνει ως δεδομένο πως η σεξουαλική απελευθέρωση που άρχισε τον 20ο αιώνα είναι απαραίτητα και μόνο

θετική προς τη γυναίκα χειραφέτηση, ούτε πως ο θεσμός του γάμου είναι απαραίτητα και μόνο αρνητικός.

4. Κοινωνικοποίηση

Η γυναίκα παραδοσιακά είχε τον κοινωνικό ρόλο της ανατροφής των παιδιών, αν και αυτό δεν ήταν καθολικό για όλες τις κοινωνίες σε όλη την ιστορία. Ήταν ωστόσο ο κανόνας, και λόγω της ικανότητάς τους να θηλάζουν οι γυναίκες ήταν πιο κατάλληλες γονείς από τους άνδρες στη βρεφική ηλικία.

Όταν η ψυχανάλυση ανακάλυψε την τεράστια σημασία της βρεφικής ηλικίας στη διαμόρφωση του χαρακτήρα και της προσωπικότητας ενός ατόμου, το επιπλέον βάρος που άρχισε να δίνεται στη σωστή ανατροφή των παιδιών οδήγησε σε μια εκ νέου επιβεβαίωση της σημασίας της μητρότητας στον 20ο αιώνα. Η μητρότητα γιορτάζεται ως απαραίτητη για την υγιή ανάπτυξη ενός παιδιού. Η τάση απόκτησης λιγότερων παιδιών που εμφανίστηκε στη Δύση σήμαινε ότι κάθε παιδί έγινε συγκριτικά πιο σημαντικό και η έμφαση στη μητρότητα μετακινήθηκε από την αναπαραγωγή στην κοινωνικοποίηση των παιδιών. Η μητέρα αφιερώνει πολύ λιγότερο χρόνο για να μείνει έγκυος και να θηλάσει και πολύ περισσότερο χρόνο στη φροντίδα και την εκπαίδευση του παιδιού. Οι αστικές οικογένειες έχουν εμμονή με την ανατροφή των παιδιών τους. Δεν χρειάζεται να είναι η μητέρα που κοινωνικοποιεί το παιδί: αυτόν τον ρόλο μπορεί να εκπληρώσει ένας άλλος, π.χ., εκπαιδευτής σε οικοτροφείο κ.λπ. Η μητρότητα ως ο φυσικοποιημένος ρόλος της γυναίκας είναι καταπιεστική, εμποδίζοντας την ανάπτυξη της ως ελεύθερο υποκείμενο.

Οικογένεια

Η οικογένεια ως οικονομική μονάδα έχει καταστεί σχετικά ασήμαντη στον καπιταλισμό. Έχασε τη λειτουργία της ως κλειστή οικονομική μονάδα με καταμερισμό εργασίας που εξασφάλιζε επιβίωση στα μέλη της. Είναι οικονομικά περιττή και ως εκ τούτου στο οικονομικό περιθώριο. Οι περισσότερες από τις παραδοσιακές λειτουργίες της, όπως η ανατροφή των παιδιών, αναλαμβάνονται όλο και περισσότερο από το κράτος ή την κοινωνία (δημόσια εκπαίδευση, φροντιστήρια), έτσι ώστε τουλάχιστον η οικογένεια να μην φαίνεται αναπόσπαστο μέρος του καπιταλισμού. Το σημαντικό σημείο της Μίτσελ εδώ είναι ότι η περιθωριοποίηση της οικογένειας σημαίνει ότι η αλλαγή της παραγωγής από τον καπιταλισμό στον σοσιαλισμό δεν θα επηρεάσει τον ρόλο της οικογένειας καθώς η οικογένεια έχει ήδη αποχωριστεί από την παραγωγή. Σε αυτήν την περίπτωση και μόνο σε αυτήν την περίπτωση, η σημαντική διάκριση δεν είναι μεταξύ καπιταλισμού και σοσιαλισμού, αλλά μεταξύ παραδοσιακών και βιομηχανικών κοινωνιών.

Στη νεωτερικότητα, η αστική ιδεολογία βρήκε έναν διαφορετικό τρόπο να στηρίξει την οικογένεια, συγκεκριμένα και όπως είδαμε πιο πάνω, τη σημασία της μητέρας στην κοινωνικοποίηση των παιδιών. Η κοινωνικοποίηση των παιδιών έχει αξιοποιηθεί ιδεολογικά για να διαγωνιστεί η οικογένεια ως θεσμός και αυτό συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Δεν ισχύει απαραίτητα όμως ότι οι μητέρες είναι οι καλύτερες στο να μεγαλώνουν παιδιά. Όπως σημείωσε επίσης η ντε Μποβουάρ, δεν υπάρχει μητρικό ένστικτο και οι μητέρες που ενθαρρύνονται σε έναν καθαρά μητρικό ρόλο τείνουν να βλάψουν τα παιδιά τους, εκφορτώνοντας τις απογοητεύσεις, τις αγωνίες και τις ελπίδες τους στο παιδί. Όλη τους η ζωή γίνεται το παιδί και αυτό του ασκεί τεράστια πίεση. Η αυξημένη συνειδητοποίηση της σημασίας της πρώιμης παιδικής ηλικίας θα πρέπει να μας κάνει να αναθεωρήσουμε ποιος είναι ο καλύτερος τρόπος ανατροφής των παιδιών, αντί να θεωρούμε δεδομένο τον προβληματικό θεσμό της οικογένειας.

Επίσης, σήμερα η οικογένεια εμφανίζεται όλο και περισσότερο ως καταφύγιο από έναν όλο και πιο εξατομικευμένο, αλλοτριωτικό και χαοτικό κόσμο. Αλλά, αυτό βασίζεται «στην παράλογη υπόθεση ότι [η οικογένεια] μπορεί να απομονωθεί από την κοινότητα και ότι οι εσωτερικές της σχέσεις δεν θα

αναπαράγουν με τους δικούς τους όρους τις εξωτερικές σχέσεις που κυριαρχούν στην κοινωνία. Η οικογένεια ως καταφύγιο στην αστική κοινωνία, αναπόφευκτα γίνεται μια αντανάκλαση της τελευταίας.»

Παραδοσιακά, το σοσιαλιστικό κίνημα διεκδικούσε την «κατάργηση της αστικής οικογένειας» ως απαραίτητο βήμα για γυναικεία και σεξουαλική χειραφέτηση. Η Μίτσελ υποστηρίζει ότι «το σύνθημα αυτό πρέπει πλέον να απορριφθεί ως εσφαλμένο. Είναι μαξιμαλιστικό με την κακή έννοια, εφόσον θέτει ένα αίτημα που αποτελεί απλώς μια άρνηση, η οποία δεν συνοδεύεται από καμία συνεκτική κατασκευή που να τη διαδέχεται.... Η αιτία πίσω από την ιστορική αδυναμία της έννοιας [της κατάργησης της οικογένειας] είναι ότι η οικογένεια δεν αναλύθηκε ποτέ δομικά - ως προς τις διαφορετικές λειτουργίες της. Ήταν μια υποστασιοποιημένη οντότητα× η αφαιρετικότητα της κατάργησής της αντιστοιχεί στην αφαιρετικότητα της επινόησής της.» Η οικογένεια δεν αναλύθηκε ποτέ δομικά και παρέμεινε μια αφηρημένη έννοια για τους σοσιαλιστές, εξ' ου και τα αφηρημένα, μαξιμαλιστικά αιτήματά τους επί του θέματος. Η άρνηση της οικογένειας δεν δείχνει πέραν από αυτήν σε κάτι άλλο ικανό να την αντικαταστήσει.

Βασικός μας στόχος πρέπει να είναι η ισότητα των φύλων. Το αίτημα για ισότητα των φύλων υπονομεύει την έννοια της οικογένειας όπως αυτή υπάρχει σήμερα καθώς είναι ασυμβίβαστο με αυτήν. Πρέπει να απαιτήσουμε τον διαχωρισμό των σφαιρών αναπαραγωγής, σεξουαλικότητας και κοινωνικοποίησης των παιδιών, που επιτυγχάνουν μια καταπιεστική ενότητα στην πυρηνική οικογένεια. Αντί να προσπαθήσουμε να καταργήσουμε νομικά την οικογένεια, θα πρέπει να υπονομευθεί και να αφεθεί να μαραζώσει.

Το θεμελιώδες πρόβλημα του σημερινού συστήματος γάμου και οικογένειας στην αστική κοινωνία είναι το γεγονός ότι είναι η μόνη αποδεκτή θεσμοθετημένη μορφή διαφυλικών και διαγενεακών σχέσεων. Ωστόσο, η ανθρώπινη εμπειρία δείχνει μια τεράστια ποικιλία πιθανών διαφυλικών και διαγενεακών σχέσεων. Έτσι, είναι πολύ κατασταλτικό να αποδεχόμαστε μόνο το μονογαμικό γάμο δια βίου και όλα τα παιδιά να τα μεγαλώνουν οι μητέρες τους. Δεν υπάρχει κανένας καλός λόγος για να επιμένει αυτό το μονολιθικό σύστημα ανθρώπινων σχέσεων καθώς περιθωριοποιεί την πλειοψηφία των πιθανών ανθρώπινων σχέσεων. Ο σοσιαλισμός δεν πρέπει να αφορά την κατάργηση του γάμου και της οικογένειας, αλλά την κατάργηση της ιδιότητάς τους ως των μοναδικών αποδεκτών θεσμών για τις ανθρώπινες σχέσεις. Ο σοσιαλισμός δεν θα καταργήσει την οικογένεια, αλλά θα διαφοροποιήσει και θα διευρύνει το είδος των σχέσεων που είναι κοινωνικά αποδεκτές. Θα είχαμε πολλαπλούς θεσμούς από τους οποίους η οικογένεια θα ήταν μόνο ένας, π.χ. μονογονεϊκή εκπαίδευση, παιδιά κοινωνικοποιημένα από μη βιολογικούς γονείς, εκτεταμένες ομάδες συγγενών κ.λπ.

«Θα ήταν παραπλανητικό να προσπαθήσουμε να προσδιορίσουμε αυτούς τους θεσμούς. Οι ενδελεχείς αναφορές στο μέλλον είναι ιδεαλιστικές και ακόμη χειρότερα, στατικές. Ο σοσιαλισμός θα είναι μια διαδικασία αλλαγής και γίνεσθαι. Συνεπώς, μια ακινητοποιημένη εικόνα του μέλλοντος είναι επικίνδυνα ανιστορική· η μορφή που θα πάρει ο σοσιαλισμός θα εξαρτηθεί από τον προηγούμενο τύπο του καπιταλισμού και τη φύση της κατάρρευσής του.» Η Μίτσελ σέβεται τη μαρξιστική απαγόρευση προεικόνισης του μέλλοντος: Δεν μπορούμε να προβλέψουμε με ακρίβεια πώς θα είναι οι σχέσεις μας στο μέλλον. Ο σοσιαλισμός είναι μια διαδικασία αλλαγής και η συγκεκριμένη φύση του θα εξαρτηθεί από τη συγκεκριμένη μορφή που θα πάρει η επανάσταση και η δικτατορία του προλεταριάτου. Ένα ακριβές σταθερό σχέδιο του μέλλοντος είναι επομένως αδύνατο. Η απελευθέρωση των γυναικών θα αποτελέσει μέρος του μακρού περάσματος από τη φύση στον πολιτισμό που συνιστά την ιστορία και την κοινωνία. Τι είναι ιστορία; Το πέρασμα της ανθρωπότητας από τη φύση στον πολιτισμό, το να γίνουμε από ζώα τα ελεύθερα όντα που μπορούμε να είμαστε.

Τι να Κάνουμε

Όπως και ο Μαρξ, η Μίτσελ τονίζει τον επαναστατικό χαρακτήρα του καπιταλισμού στην παγκόσμια ιστορία ως τη διάλυση της βάσης όλων των παραδοσιακών, «φυσικών», κοινωνικών σχέσεων και ως ανοίγματος της δυνατότητας του σοσιαλισμού, και θεωρεί πως η διαρκέστερη επανάσταση – αυτή της Γυναίκας – συνδέεται στενά με αυτόν τον κοσμοϊστορικό μετασχηματισμό. Ο καπιταλισμός τείνει προς την αποδιάρθρωση καθεμιάς από τις δομές της οικογένειας – τεκνοποίηση, κοινωνικοποίηση, σεξουαλικότητα, οικονομική επιβίωση κ.λπ. – ως τέτοια και τη μεταμόρφωση της καθεμιάς έτσι ώστε να μην είναι πλέον το «φυσικό» πεδίο των γυναικών. Ωστόσο, η Μίτσελ προειδοποιεί ότι χωρίς τον ριζικό μετασχηματισμό όλων των δομών της γυναικείας καταπίεσης ως αναπόσπαστο μέρος της σοσιαλιστικής επανάστασης, αυτές οι προοδευτικές τάσεις της εξέλιξης των αστικών κοινωνιών μπορούν επίσης να οδηγήσουν εξίσου σε «νέες μορφές νεοκαπιταλιστικής ιδεολογίας και πρακτικής». Για παράδειγμα, λέει, «μία από τις δυνάμεις πίσω από την τρέχουσα εκτόξευση της σεξουαλικής ελευθερίας ήταν αναμφίβολα η μετατροπή του σύγχρονου καπιταλισμού από έθος παραγωγής και εργασίας σε έθος κατανάλωσης και διασκέδασης».

Η βελτίωση σε μια δομή καταπίεσης μπορεί να αντισταθμιστεί από επιδείνωση σε μια άλλη, και η Μίτσελ παρέχει παραδείγματα αυτού εξετάζοντας τους αγώνες της Αριστεράς να ξεπεράσει ιστορικά τη γυναικεία υποταγή. Ο μαχητικός φεμινισμός των σουφραζέτων στόχευε στην επίσημη νομική ισότητα των γυναικών, αλλά άφηνε την κοινωνικοοικονομική της θέση ουσιαστικά αμετάβλητη. Επί Λένιν, οι Μπολσεβίκοι θέσπισαν ευρεία κοινωνική νομοθεσία που στόχευε κυρίως τη σεξουαλική καταπίεση των γυναικών με μεταρρυθμίσεις όπως το δωρεάν και αυτόματο διαζύγιο και τη δωρεάν άμβλωση, και είχαμε και την πλήρη ισότιμη ένταξή τους στην παραγωγή. Ωστόσο, με την απομόνωση και τον εκφυλισμό της ρωσικής επανάστασης υπό συνθήκες οικονομικής οπισθοδρόμησης, η πρόοδος στη θέση των γυναικών εκεί έπεσε θύμα των αντεπαναστατικών τάσεων της επικρατούσας σταλινικής γραφειοκρατίας, η οποία μέχρι τη δεκαετία του 1930 είχε επαναφέρει την κληρονομιά, είχε ξαναποινικοποιήσει τις αμβλώσεις (και εν προκειμένω και την ομοφυλοφιλία), έκανε το διαζύγιο απροσπέλαστο, και προώθησε ένα καλτ για τη σοβιετική μητέρα που αποδοκίμαζε τον «ελεύθερο έρωτα» ως «αστική εφεύρεση». Ταιριάζοντας με τις γραφειοκρατίες που εξυπηρετούσαν την ιδιοτελή υπερπαραγωγική ατζέντα της οικοδόμησης του λεγόμενου «σοσιαλισμού σε μια χώρα», «οι γυναίκες εξακολούθησαν να έχουν το δικαίωμα και την υποχρέωση να εργάζονται, αλλά καθώς αυτές οι κατακτήσεις δεν είχαν ενσωματωθεί στις προηγούμενες απόπειρες κατάργησης της οικογένειας και απελευθέρωσης της σεξουαλικότητας, το όραμα της γενικής απελευθέρωσης δεν έγινε πραγματικότητα.» Αυτή η οπισθοδρόμηση μεταφέρθηκε στην κινεζική επανάσταση, όπου η απελευθέρωση των γυναικών στην παραγωγή φετιχοποιήθηκε παράλληλα με μια «τρομερή σεξουαλική καταπίεση και σκληρό πουριτανισμό».

Η Μίτσελ σε γενικές γραμμές συμφωνεί με τους σοσιαλιστές ότι το μεγαλύτερο εμπόδιο για την απελευθέρωση των γυναικών είναι πράγματι η πλήρης και ισότιμη ένταξή τους στην παραγωγή, καθώς είναι ο αποκλεισμός τους από την παραγωγή και η απομόνωσή στην οικογένεια που στηρίζει τον μύθο ότι είναι φυσικά όντα. Σε αντίθεση με τους παλιούς σοσιαλιστές όμως, αντιτάσσει ότι δεν πρέπει να ανάγουμε όλα τα γυναικεία ζητήματα στο οικονομικό. Τα οικονομικά αιτήματα πρέπει να συνοδεύονται από αιτήματα που αφορούν τις άλλες τρεις δομές. (Πάντως, από τότε είχαμε μεγάλη πρόοδο στην ένταξη των γυναικών στην παραγωγή, σε βαθμό που δεν υφίσταται ως σοβαρό πρόβλημα στη Δύση.)

Η Μίτσελ πιστεύει ότι μόνο στη Δύση μπορεί σε πρώτη φάση να επιτευχθεί η γυναικεία χειραφέτηση, και αυτό μόνο εάν και οι τέσσερις δομές καταπίεσης μετασχηματιστούν μαζί. Η κάθε μία πρέπει να αναλυθεί ώστε να ταυτοποιήσουμε και να επιτεθούμε στον πιο αδύναμο κρίκο, για να ξεκινήσει η διαδικασία ενός γενικότερου μετασχηματισμού και των τεσσάρων δομών. Οι αντιφάσεις πρέπει να ενταθούν για να δημιουργηθεί μια επαναστατική κατάσταση. Η φράση της Μίτσελ «ενότητα ρήξης» αναφέρεται στη στιγμή που οι αντιφάσεις ενισχύουν τόσο η μία την άλλη ώστε να συνενώνονται για να συντελέσουν τις συνθήκες για μια επαναστατική αλλαγή. Άρα, το πρώτο που πρέπει να κάνουμε

είναι να δούμε ποια είναι η κατάσταση των διάφορων δομών σήμερα. Η Μίτσελ το κάνει αυτό για την δική της ιστορική συγκυρία, που διαφέρει από τη δική μας.

Υποστηρίζει ότι η δομή που βρίσκεται σε μεγαλύτερη πίεση και κρίση, άρα ο πιο αδύναμος κρίκος στην αλυσίδα, είναι η σεξουαλικότητα και οι θεσμοί που υπάρχουν για να την ελέγχουν όπως ο γάμος: «Ο γάμος στην κλασική του μορφή απειλείται ολοένα και περισσότερο από τη φιλελευθεροποίηση των σχέσεων πριν και μετά από αυτόν, γεγονός που επηρεάζει όλες τις τάξεις σήμερα. Με αυτή την έννοια, είναι εμφανώς ο αδύναμος κρίκος της αλυσίδας... Σε ένα πλαίσιο νομικής ισότητας, η απελευθέρωση της σεξουαλικής εμπειρίας από σχέσεις που είναι ξένες προς αυτήν- είτε η τεκνοποίηση είτε η ιδιοκτησία- θα μπορούσε να οδηγήσει σε πραγματική διαφυλική ελευθερία.» Αξίζει να αναλογιστούμε αν ισχύει αυτό σήμερα, και αν όχι, τί ισχύει. Π.χ. υπήρξε μεγάλη πρόοδος στην είσοδο των γυναικών στην παραγωγή από τον καιρό που γράφει η Μίτσελ. Από την άλλη, δεν έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος στο θέμα της κοινωνικοποίησης των παιδιών, της οικογένειας και της μητρότητας: οι θεσμοί αυτοί δεν αμφισβητούνται. Ίσως η σεξουαλικότητα εξακολουθεί να είναι η δομή στη μεγαλύτερη κρίση, αλλά όχι όπως ήταν επί Μίτσελ: ο γάμος σήμερα έχει φυσικοποιηθεί από το γυναικείο και φεμινιστικό κίνημα και δεν αμφισβητείται ουσιαστικά ως θεσμός.

Η σεξουαλική απελευθέρωση στα μέσα του 20ου αιώνα δεν ήταν απλώς μια ιστορία προόδου: ήταν μέρος μιας αλλαγής στην καπιταλιστική κουλτούρα από την προτεσταντική ηθική της σκληρής δουλειάς σε μια ηθική κατανάλωσης και διασκέδασης. Ο καπιταλισμός προώθησε τον σεξουαλικό ηδονισμό ως αντίδοτο για την όλο και πιο μονότονη και αποξενωμένη ζωή κάτω από αυτόν. Το σεξ άρχισε να θεωρείται ως κάτι που κάνει κάποιον να νιώθει ζωντανός, και δεν ήταν τυχαίο που τη δεκαετία του '60 αναπτύχθηκε μια υποκουλτούρα του σεξ, των ναρκωτικών και του rock'n'roll. Εδώ η σεξουαλική απελευθέρωση έχει αντιδραστικό ρόλο: χρησιμεύει ως γεύση ελευθερίας κάνοντας την κατά τα άλλα πλήρως διαχειριζόμενη ζωή υπό τον καπιταλισμό πιο υποφερτή. Η αστική κοινωνία μπορεί να αντέξει οικονομικά τις προγαμιαίες σεξουαλικές σχέσεις, καθώς και τα διαζύγια/δεύτερους γάμους, διατηρώντας παράλληλα ανέπαφα τους βασικούς θεσμούς και τη φύση της.

Αυτές οι σκέψεις καθιστούν σαφές ότι, ενώ η σεξουαλικότητα μπορεί να είναι η σφαίρα με την καλύτερη προοπτική για γυναικεία απελευθέρωση, μπορεί επίσης να φетиχοποιηθεί και να αποτελέσει εμπόδιο για την αληθινή σεξουαλική και γυναικεία απελευθέρωση. Η σεξουαλική ελευθερία δεν θα φέρει την απελευθέρωση της γυναίκας από μόνη της. Ο Φουριέ και ο Ράιχ ήταν ουτοπιστές ακριβώς στη σκέψη ότι η σεξουαλική ελευθερία θα οδηγούσε στην κοινωνική ελευθερία αυτή καθαυτή. Όχι. Και οι τέσσερις δομές στις οποίες μετέχουν οι γυναίκες πρέπει να επαναστατικοποιηθούν.

Η Μίτσελ απορρίπτει τόσο τον ρεφορμισμό όσο και τον βολонταρισμό σε σεξουαλικά θέματα, σημειώνοντας ότι αυτές είναι οι κυρίαρχες τάσεις στην Αριστερά σήμερα. Ο ρεφορμισμός ισοδυναμεί απλώς με χλιαρές απαιτήσεις όπως ίσες αμοιβές για τις γυναίκες, περισσότερα νηπιαγωγεία, αυστηρότερες ποινές σε βιαστές κ.λπ.: είναι ο φιλελεύθερος φεμινισμός που εξακολουθεί να κυριαρχεί σήμερα και είναι εντελώς διαζευγμένος από μια θεμελιώδη κριτική της κατάστασης των γυναικών. Από την άλλη πλευρά, ο βολонταρισμός ισοδυναμεί με μαξιμαλιστικά αιτήματα όπως η κατάργηση της οικογένειας και η εξάλειψη όλων των σεξουαλικών περιορισμών όπως οι νόμοι για την ηλικία συναίνεσης. Το να είσαι βολонταριστής είναι κακό τακτικά γιατί όσο σωστές κι αν είναι οι απαιτήσεις σου, δεν έχουν την ευκαιρία να συγκεντρώσουν λαϊκή υποστήριξη στο παρόν. «Σε τί συνίσταται, λοιπόν, μια υπεύθυνη επαναστατική στάση; Πρέπει να περιλαμβάνει συνάμα άμεσα και θεμελιώδη αιτήματα, στο πλαίσιο μιας ενιαίας κριτικής για το σύνολο της γυναικείας κατάστασης, που δε φетиχοποιεί καμιά της διάσταση.»

Φειδίας Χριστοδουλίδης

[1] Όλα τα παρατιθέμενα αποσπάσματα προέρχονται από το δοκίμιο της Μίτσελ, συγκεκριμένα, από ανέκδοτη μετάφραση της Platypus Affiliated Society.

Χρειάζεται Τούρκικη Μετάφραση, Πλατύπους Λευκωσίας (Ομάδα), Ηλεκτρονικά Άρθρα, Δεκαετία 2020-2029, 2024, Λευκωσία (νότια), Λευκωσία

From:

<https://movementsarchive.org/> - Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:

https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:digital:platypus:platypus_women

Last update: **2025/04/20 19:33**

